

**IZVJEŠTAJ O NEZAKONITIM
PROTJERIVANJIMA IZ
HRVATSKE U KONTEKSTU
PANDEMIJE BOLESTI
COVID-19**

**PUSHBACK
REPORT**

7. Izveštaj o nezakonitim protjerivanjima
Centra za mirovne studije i Inicijative Dobrodošli

Sadržaj:

Uvod	4
Pregled 2020. i 2021. u kontekstu migracija	5
Nasilje u doba pandemije	9
Pregled sudskih predmeta	17
Izostanak učinkovitog pravnog lijeka	23
Mehanizam nadzora u Hrvatskoj	25
Zaključak	29
Izvori	32
Impressum	34

Uvod

Sedmi izvještaj o nasilnim i nezakonitim protjerivanjima donosi pregled 2020. i 2021. godine u kontekstu pandemije bolesti COVID-19. Protekle dvije godine su ponovno dokazale da su, u vremenima najveće krize, najranjiviji dodatno izloženi sustavnom nasilju koje dovodi do gotovo potpunog uskraćivanja pristupa sustavu azila. Hrvatsko političko vodstvo i Ministarstvo unutarnjih poslova koristili su strah od nepoznatog i gotovo isključivu medijsku pozornost vezane uz pandemiju bolesti COVID-19 kao krinku za mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje kako na granicama, tako i na teritoriju Hrvatske. Međutim, nikada nije bilo više dokaza o sustavnom nasilnom i nezakonitom protjerivanju kao u posljednje dvije godine. Nasilna i protuzakonita protjerivanja nisu samo zabilježena na tisućama stranica raznih izvještaja i u stotinama liječničkih nalaza koji opisuju težinu zadobivenih ozljeda, već i na video snimkama koje je kao dokaze teško ignorirati. U studenom 2021., Europski sud za ljudska prava je u predmetu *M.H. i drugi protiv Hrvatske* presudio da su hrvatski policijski službenici nezakonito protjerali obitelj Madine Hussiny te da su odgovorni za smrt male Madine koja je tragično preminula u dobi od samo šest godina.

Ovaj izvještaj predstavlja naše napore da dokumentiramo i beskompromisno progovorimo o nasilju, mučenjima, nečovječnom i ponižavajućem postupanju hrvatskih policijskih službenika pri provođenju nezakonitog protjerivanja izbjeglica i drugih migranata u Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu BiH) i Srbiju u razdoblju od protekle dvije godine.

Pregled 2020. i 2021. u kontekstu migracija

¹ Europska komisija, *Paket o migracijama i azilu: dokumenti iz novog pakta o migracijama i azilu doneseni 23. rujna 2020.*, objavljeno 23. rujna 2020., dostupno na: https://ec.europa.eu/info/publications/migration-and-asylum-package-new-pact-migration-and-asylum-documents-adopted-23-september-2020_en

Iako je 2020. trebala biti godina transformacije migracijske politike Europske unije (u daljnjem tekstu EU), predloženi pakt o migracijama i azilu Europske unije¹ nije se odmaknuo od sadašnjih neodrživih i nehumanih politika koje se uvelike oslanjaju na eksternalizaciju, protjerivanja i sekuritizaciju. Umjesto razvijanja politika s naglašenom solidarnosti prema najugroženijima, izbjeglicama i drugim migrantima, primarni fokus stavlja se na solidarnost među državama članicama. Mogućnost značajne promjene koja bi mogla suzbiti praksu nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i nasilja na granicama EU-a uništena je prijedlogom razvoja nezavisnog mehanizma nadzora granica čije bi uspostavljanje, ironično, bilo u rukama institucija koje bi taj isti mehanizam trebao nadzirati. Time bi neovisnost mehanizma nadzora bila potpuno narušena. Godinu dana kasnije, 2021., predloženi pakt o migracijama i azilu EU-a još uvijek nije bio stupio na snagu, a pravo na pristup sustavu azila postalo je jedno od najugroženijih ljudskih prava u EU-u. S obzirom na rastuću derogaciju ljudskih prava izbjeglica i drugih migranata, na zemlje članice EU-a koje se nalaze na vanjskoj granici EU-a, među kojima je i Hrvatska, stavljen je još veći pritisak.

Godine 2020. i 2021. su bile obilježene eskalacijom nasilja i nečovječnog postupanja prema izbjeglicama i drugim migrantima na granicama i teritoriju Hrvatske. U protekle dvije godine, hrvatski policijski službenici su mučili, ponižavali i s hrvatskog teritorija nezakonito protjerali tisuće izbjeglica. Najbrutalniji slučajevi mučenja te nečovječnog i ponižavajućeg postupanja uključivali su označavanje narančastim sprejem preko tjemena, utrljavanje majoneze, kečapa i šećera na rane, vezivanje za stabla, nanošenje tjelesnih ozljeda, materijalne štete, patnje i psihičke traume, udaranje vratima policijskog vozila u glavu te pucanje iz oružja. Policijska brutalnost dosegla je vrhunac krajem 2020. godine, kada su hrvatski policajci ne samo mučili, već i ponižavali i nezakonito protjerali izbjeglice. Jedan od slučajeva uključivao je čak i silovanje. Nedostatak odgovora nadležnih institucija, kao i nedostatak neovisnih istraga, omogućili su nastavak ove prakse i u 2021. godini. U 2021. žrtve ovih brutalnih praksi postale su obitelji, a nedolično ponašanje

- 2 Mreža Border Violence Monitoring, *Launch Event: The Black Book of Pushbacks*, objavljeno 18. prosinca 2020., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/launch-event-the-black-book-of-pushbacks/>
- 3 Net.hr, *Zastrašujuća devijacija 'Koridora'*, objavljeno 9. prosinca 2019., dostupno na: <https://net.hr/danas/hrvatska/zastrasujuca-devijacija-akcije-koridor-policija-sve-dogovara-na-whatsappu-a-poseban-zadatak-u-hvatanju-migranata-imaju-taksisti-ed-34cc9e-b1c4-11eb-b01c-0242ac140013>
- 4 Mreža Border Violence Monitoring, *Reconstructing a Violent Pushback of Asylum Seekers from Croatia to BiH | BVMN Border Investigations*, objavljeno 18. studenog 2020., dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=rEDbuDbqzU>
- 5 Spiegel, *Wir sind für sie wie Tiere*, objavljeno 23. lipnja 2021., dostupno na: <https://www.spiegel.de/ausland/kroatien-videos-dokumentieren-systematische-pushbacks-a-4463a93d-0467-4960-814a-6d959e1df193>
- 6 Lupiga, *NJEMAČKI MEDIJI IMAJU SNIMKE: Hrvatska policija protjeruje bebe, trudnice i djecu s invaliditetom*, objavljeno 23. lipnja 2021., dostupno na: <https://lupiga.com/vijesti/njemacki-mediji-imaju-snimke-hrvatska-policija-protjeruje-bebe-trudnice-i-djecu-s-invaliditetom>
- 7 Rtl.hr, *Mještani u Karlovačkoj županiji skrivali Iranku s dvoje djece koja tvrdi da ih je policija 22 puta izbacila iz zemlje. Potraga donosi njihovu priču*, objavljeno 29. lipnja 2021., dostupno na: <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/potruga/4060842/mjestani-u-karlovačkoj-zupaniji-skrivali-iranku-s-dvoje-djece-koja-tvrdi-da-ih-je-policija-22-puta-izbacila-iz-zemlje-potruga-donosi-njihovu-priču/>
- 8 Rtl.hr, *VIDEO Potraga u posjedu ekskluzivnih snimki: Izivljavaju se na migrantima, mlade ih palicama i tjeraju iz Hrvatske*, objavljeno 6. listopada 2021., dostupno na: <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/potruga/4116864/video-potruga-u-posjedu-ekskluzivnih-snimki-izivljavaju-se-na-migrantima-mlade-ih-palicama-i-tjeraju-iz-hrvatske/>

policije uključivalo je silovanje majke i nezakonito protjerivanje četveromjesečne trudnice i njezino četvero djece.

Ono što je zajedničko gotovo svim svjedočanstvima mučenih, ponižavanih i nezakonito protjeranih izbjeglica jest opis osoba koje su ih zlostavljale. Naime, većina prethodno spomenutih žrtava kršenja ljudskih prava, kao i velika većina žrtava čija su svjedočanstva objavljena u *Crnoj knjizi o pushbackovima*², najvećoj zbirci svjedočanstava o nasilnim nezakonitim protjerivanjima s vanjskih granica EU-a, spominje policijske službenike u crnim uniformama bez obilježja s fantomkama na glavama koji, prema opisima dobivenim od žrtava, vjerojatno pripadaju specijalnoj jedinici ili tzv. operativnoj akciji "Koridor"³ Ministarstva unutarnjih poslova. Iako je Ministarstvo unutarnjih poslova odbacilo sva svjedočanstva, njemu i javnosti predočen je jasan dokaz od kojeg je bilo teško ili gotovo nemoguće pobjeći. Mreža Border Violence Monitoring objavila je 2020. godine analizu video snimke u kojoj je vidljiv čin nezakonitog i nasilnog protjerivanja od strane hrvatskih policijskih službenika odjevenih u klasične uniforme, ali i policijskih službenika u crnim uniformama s fantomkama na glavama.⁴ Ministar unutarnjih poslova ponovno je odbacio sve navode, tvrdeći da to nisu pravi dokazi. Međutim, ta analiza bila je samo vrh sante leda. Novinari su 2021. odigrali ključnu ulogu u zaštiti prava izbjeglica i drugih migranata. Dokazi koje su prikupili spasili su ljudske živote na granicama i bili su značajan korak prema pozivanju na odgovornost onih koji su naredili i provode nezakonita protjerivanja.

Novinarski tim koji se sastojao od ARD Wien/Südosteuropa, Lighthouse Reports, SRF Schweizer Radio und Fernsehen, DER SPIEGEL i Novosti zabilježio je⁵ ukupno šest nezakonitih kolektivnih protjerivanja u koje je bilo uključeno oko 65 osoba, među kojima i dvadesetak djece. Izvještaji su uključivali i intervju⁶ s obiteljima koje su protjerane – očevima, trudnicama, djecom, starijim osobama, osobama s invaliditetom - koji potvrđuju da su im uskraćeni pristup azilu i medicinskoj pomoći. Novinari RTL-ove emisije *Potruga* snimili su prilog⁷ o iranskoj obitelji koja je zatražila azil. Njihova priča je samo jedna od mnogih – 22 puta su pokušali ući u Hrvatsku i zatražiti azil, ali svaki put su bili nezakonito protjerani iz zemlje.

Samo nekoliko mjeseci nakon objavljivanja prve video snimke, prethodno spomenuti istraživački tim novinara (u sastavu ARD, Lighthouse Report, Novosti, RTL Hrvatska, Spiegel, SRF) objavio je još jednu video snimku⁸ koja potvrđuje umiješanost specijalnih jedinica policije u provođenje nasilnih i nezakonitih protjerivanja, dokazujući time vjerodostojnost žrtava tih nasil-

- 9 Večernji list, *Trojica policajaca koji su snimljeni kako tuku migrante dobili uvjetnu kaznu*, objavljeno 8. Prosinca 2021., dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/disciplinski-sud-izrekao-kaznu-policajcima-koji-su-snimljeni-kako-tuku-migrante-1545803>
- 10 Jutarnji List, *Policajci koji su tukli migrante neće dobiti otkaz? 'Jedan je zaprijetio svojom snimkom'*, objavljeno 22 studenog 2021., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/policajci-koji-su-tukli-migrante-neece-dobiti-otkaz-jedan-je-zaprijetio-svojom-snimkom-15123102>
- 11 CMS, *Važnost presude Ustavnog suda za zaštitu prava izbjeglica u Hrvatskoj*, objavljeno 30. travnja 2021., dostupno na: <https://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/vaznost-presude-ustavnog-suda-za-zastitu-prava-izbjeglica-u-hrvatskoj>

nih i nezakonitih protjerivanja koje su policijske službenike u uniformama specijalnih snaga optužili za mučenje i nečovječno postupanje. Nakon objave video snimke, ministar unutarnjih poslova Davor Božinović javno je priznao da ona prikazuje pripadnike specijalne policijske jedinice kako provode nezakonita i nasilna protjerivanja. No, iako je video snimka jasan dokaz nasilnih i nezakonitih protjerivanjima, samo trojica policijskih službenika su sankcionirani i dobili su uvjetne kazne.⁹ U vrijeme pisanja ovog izvještaja sva tri policijska službenika su vraćena na dužnost. Zanimljivo je da su hrvatski mediji naveli da jedan od policijskih službenika posjeduje inkriminirajuću video snimku te da je namjerava objaviti ako bude otpušten iz službe. Posebno zabrinjava činjenica da su trojica policijskih službenika disciplinirana isključivo zato što nisu propisno nosili uniforme (tj. preokrenuli su ih).¹⁰ Ministar i glavni ravnatelj policije tek trebaju preuzeti odgovornost.

Unatoč tisućama optužbi i brojnim prijavama za kaznena djela za koja bi se istraga trebala provoditi po službenoj dužnosti, nije podignuta niti jedna optužnica, a samim time počinitelji nisu identificirani, obrađeni niti sankcionirani. Izuzev nekoliko disciplinskih mjera određenih nekolicini policijskih službenika, oni koji izdaju naredbe, kao i oni koji ih izvršavaju, još uvijek nisu preuzeli odgovornost. Istodobno, sudovi u Austriji, Sloveniji i Italiji pronašli su dovoljno osnova da pokažu da se lančana nezakonita protjerivanja provode preko Hrvatske.

Danas postoje tisuće žrtava nečovječnog i ponižavajućeg postupanja te nasilnog i nezakonitog protjerivanja iz Hrvatske koje nikada neće dobiti pravdu. Neke od njih su imale hrabrosti podijeliti svoja svjedočanstva i nastaviti s kaznenim prijavama. Velika većina njih neće dobiti pravdu, iako su u to vjerovali. I to isključivo zato što u Hrvatskoj ne postoje nezavisne i učinkovite istrage. Međutim, 2021. je bila važna godina za jednu obitelj, obitelj malene Madine Hussiny, šestogodišnje djevojčice čiji je život izgubljen kao posljedica nezakonitog protjerivanja. U slučaju tri ustavne tužbe obitelji Hussiny, Ustavni sud je presudio da je Hrvatska prekršila ljudska prava članova obitelji te da ih je izložila opasnosti od mučenja i zlostavljanja. Ustavni sud je zaključio da su vlasti odbile zahtjev za međunarodnom zaštitom obitelji Hussiny, ne procijenivši razloge za traženje iste i potpuno se oslanjajući na instituciju sigurne treće zemlje, u ovom slučaju Srbije. Ustavni sud je u presudi zaključio da 'nije s dovoljnom sigurnošću utvrđeno da je Republika Srbija sigurna europska treća zemlja'.¹¹ Ustavni sud je zauzeo stav da pri prepoznavanju države kao 'sigurne' nije dovoljno osloniti se na normativni okvir i broj odobrenih zahtjeva za azil, već da 'se u obzir moraju uzimati relevantni izvještaji o stvarnom postup-

¹² Europski sud za ljudska prava, *M.H. i ostali protiv Hrvatske*, dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-213213>

¹³ Vijeće Europe, *Council of Europe anti-torture Committee publishes report on its 2020 ad hoc visit to Croatia*, objavljeno 3. prosinca 2021., dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-its-2020-ad-hoc-visit-to-croatia>

nju prema osobama organizacija koje se bave pravima izbjeglica i nevladinih organizacija’.

Presudi Ustavnog suda uslijedila je još važnija presuda. Četiri godine nakon Madinine smrti, Madina i njezina obitelj napokon su dobili pravdu! Europski sud za ljudska prava donio je presudu kojom su potvrđeni kršenje prava na život, kršenje prava na slobodu od mučenja i nečovječnog postupanja, kršenje zabrane kolektivnog protjerivanja, kršenje prava na sigurnost i slobodu te kršenje prava na pojedinačni zahtjev.¹² Najviši sud za ljudska prava time je prepoznao malu Madinu Hussiny i njezinu obitelj kao žrtve nezakonitog protjerivanja koje je 21. studenog 2017. kao posljedicu imalo gubitak života šestogodišnje djevojčice.

Najrecentnija potvrda brutalnosti nasilnih nezakonitih protjerivanja na granicama i teritoriju Hrvatske bila je i najočekivanija, a hrvatska Vlada je više od godinu dana pokušavala spriječiti njezino objavljivanje. Odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja Vijeća Europe (u daljnjem tekstu CPT) je u studenom 2021. objavio izvještaj o svom *ad hoc* posjetu Hrvatskoj obavljenom u ljeto 2020. godine.¹³ Iako se hrvatska Vlada protivila objavljivanju tog izvještaja, državna tajnica Terezija Gras prekršila je pravila postupka i time CPT-u dala legitimitet za njegovo objavljivanje. Doista, sadržaj izvještaja CPT-a jasno pokazuje da hrvatska policija muči i nečovječno postupala s tisućama izbjeglica i drugih migranata, stoga ne čudi da je Vlada pokušavala zaustaviti njegovo objavljivanje.

Detaljna svjedočanstva, fotografije, liječnička dokumentacija, tisuće stranica raznih izvještaja, jasne video snimke, presude – sve to ukazuje na očitu činjenicu da su izbjeglice i drugi migranti teško premlaćivani i mučeni, a kasnije i nezakonito protjerani iz Hrvatske. Politički vrh Republike Hrvatske već šest godina nije preuzeo odgovornost za teška kršenja ljudskih prava koja se neprekidno događaju na granicama Hrvatske. S druge strane, EU je ponovno zatvorila oči, dajući Hrvatskoj zeleno svjetlo za ulazak u Schengen, unatoč svim dokazima koji upućuju na jasna kršenja Zakonika o schengenskim granicama. Odgovornost Hrvatske za sva ova kršenja ljudskih prava je i odgovornost EU-a.

Nasilje u doba pandemije

Kao organizacija koja aktivno štiti prava izbjeglica i drugih migranata, Centar za mirovne studije (CMS) od ljeta 2020. svakodnevno prima pozive izbjeglica na području Hrvatske. Većina izbjeglica traži da se policiji prenese njihova namjera traženja azila i/ili da se pozove hitna služba jer im je potrebna hitna medicinska pomoć (često su u pitanju iscrpljena i dehidrirana djeca, trudnice s ozbiljnim zdravstvenim problemima, starije osobe i sl.). CMS od studenog 2020. sustavno dokumentira tu komunikaciju.

U takvim situacijama, CMS službeno obavještava nadležne institucije, prvenstveno policiju i Ministarstvo unutarnjih poslova, o namjeri osobe da zatraži azil u Hrvatskoj, zahtijevajući informacije o načinu provođenja zakonskog postupka traženja azila za konkretan slučaj. U komunikaciju su uvijek uključeni nevladina organizacija Hrvatski pravni centar, Ured pučke pravobraniteljice i Ured pravobraniteljice za djecu (u slučajevima kada je riječ o djeci). Kada je potrebno, CMS zove hitnu službu za hitnu medicinsku pomoć. Unatoč tome, u većini slučajeva osobe prijavljuju da ih je policija protjerala bez pristupa medicinskoj pomoći, dok službeni odgovor uključene policijske postaje u većini slučajeva glasi da osobe za koje se CMS raspitivao nikada nisu pronađene.

Praksa uskraćivanja pristupa medicinskoj pomoći zabilježena je u svjedočanstvima koja je prikupila Mreža Border Violence Monitoring (BVMN). Konkretno, grupa Afganistanaca prišla je hrvatskim policijskim službenicima jer je njihovom prijatelju trebala medicinska pomoć. Jedan muškarac iz grupe je izgubio svijest, pao je i nije mogao govoriti ni hodati. Grupa se zabrinula te je nakon dolaska u jedno selo u Hrvatskoj prišla hrvatskim policijskim službenicima.

Policajac je prišao grupi od 16 osoba kako bi provjerio u kakvom je stanju muškarac kojeg su ostali položili na pod. Ponašanje prvog policijskog službenika, koji je nosio crnu uniformu, opisano je kao 'pristojno' i on

je navodno uvjeravao grupu u tranzitu da će im policija pomoći da ga prevezu u bolnicu. Policijski službenik je pozvao pojačanje i na lokaciju na cesti stiglo je otprilike sedam policijskih službenika. Policijski službenici su bili odjeveni u crne uniforme, iste onakve kakvu je imao prvi policajac kojeg su susreli. Stigli su u dvama vozilima s policijskim obilježjima, jedno je opisano kao manji, a drugo kao veći automobil. Ti policijski službenici su prijavljeni kao nepristojni i ne tako susretljivi kao onaj prvi. Odmah su počeli grubo postupati s 15 osoba koje su stajale. Pretražili su im torbe i naredili su im da predaju osobne stvari poput mobitela (ispitanik je rekao da je samo jedna osoba uspjela zadržati svoj mobitel tako što ga je sakrila).

Unatoč zahtjevima ispitanika za liječničkom pomoći, policijski službenici nisu učinili ništa za muškarca koji je ležao na podu. Opisujući ponašanje autoriteta, ispitanik je ispričao kako muškarca 'nisu ni taknuli' te da se nisu potrudili provjeriti njegovo fizičko stanje. Ubrzo nakon što su pretražili sve torbe i otuđili imovinu, drugi policijski službenik je dovezao vozilo u koje je grupa ukrcana. Šesnaest ljudi je zajedno ukrcano u stražnji dio policijskog kombija. S obzirom na to da su policijski službenici odbili dodirnuti muškarca na podu i pomoći mu, članovi grupe su ga sami morali podići i prenijeti u kombi jer i dalje nije mogao hodati i nije verbalno reagirao. Grupa je kombijem prevezena na kratku udaljenost do granice s BiH i iskrcana iz stražnjeg dijela kombija (članovi grupe su ponovno bili prisiljeni nositi ozlijeđenu osobu).¹⁴

Još jedna praksa koja je započela u studenom 2020. jest da je MUP davanje odgovora povjerio nevladinoj organizaciji Hrvatski pravni centar, unatoč činjenici su javna tijela odgovorna pružati informacije iz svoje nadležnosti. U prva četiri mjeseca 2021. primili smo odgovor na samo polovicu (26 od 47) zahtjeva za informacijama koje smo poslali, a na veliku većinu njih (24) odgovorio je Hrvatski pravni centar, dok je na samo 2 odgovorio MUP.

Od studenog 2020. do kraja rujna 2021., Centar za mirovne studije zabilježio je ukupno 292 upita od 262 grupe, koji su se odnosili na 1038 osoba. U najmanje 127 grupa bila su prisutna djeca, a 75 grupa je trebalo liječničku pomoć. Policiji smo poslali ukupno 75 upita, a odgovor od policije smo primili u samo 12 slučajeva, dok je u 30 slučajeva u njihovo ime odgovorio Hr-

vatski pravni centar. Tijekom tog razdoblja, najmanje 43 grupe su prijavile nezakonita protjerivanja, a samo 10 grupa je dobilo pristup sustavu azila.

Osim kontinuiranog nedostatka informacija i nebilježenja nezakonitih protjerivanja koja su provedena bez obzira na to što su sva nadležna tijela bila obaviještena o namjeri osoba da traže azil, u razdoblju od studenog 2020. do kraja rujna 2021. uočeno je još nekoliko zabrinjavajućih trendova.

Prvo, CMS je uočio predugo čekanje na policijsku i liječničku pomoć. Policiji je u nekoliko slučajeva trebalo dva dana sa dođe na lokaciju, iako je broj hitne službe kontaktiran nekoliko puta.

Primjer takve prakse je slučaj dviju obitelji iz Afganistana koje su dva dana čekale policiju i liječničku pomoć. Nakon što je policija konačno stigla, bez hitne pomoći, komunikacija s obitelji je prekinuta. Ovo su neke od njihovih poruka drugog dana naše komunikacije:

- ▶ *Noćas smo spavali u šumi, bez vode i hrane, svi smo se razboljeli, imali smo prehladu*
- ▶ *Ne znam, već dva dana da nam trebaju hitna pomoć i policija, nitko ne dolazi, to nam je jedina šansa, bolesni smo, imamo bebu koju treba dojiti*
- ▶ *Pozdrav, dobro jutro, još uvijek čekamo policiju i hitnu pomoć*
- ▶ *Još nisu stigli ni policija niti hitna pomoć*
- ▶ *Pozdrav, policija i hitna nisu došli. Znae li koja je najbliža policijska postaja?*
- ▶ *Trebao bih tamo otići sam, jer je mojoj kćerki i supruzi jako loše*
- ▶ *Zašto policija i hitna ne dolaze? Moja žena umire.*
- ▶ *Ovdje smo u mraku i čekamo policiju i hitnu pomoć.*
- ▶ *Došla je policija*

Drugo, tijekom ovog razdoblja praćena su ponovljena nezakonita protjerivanja istih osoba ili grupa osoba, a neke osobe navode da su iz Hrvatske protjerane više od 20 puta. CMS je u veljači 2021. primijetio porast broja osoba koje su nam se više

15 Mreža Border Violence Monitoring, 40 TIMES I TRIED TO CROSS BORDER. I LIVE IN BOSNIA FOR 2 YEARS, objavljeno 5. svibnja 2021., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/may-5-2021-0100-croatia-close-from-road-1/>

puta obratile jer su prethodno nezakonito protjerane, a zatim su se ponovno vratile u Hrvatsku kako bi zatražile azil. U veljači nam se jedna grupa obratila pet puta, dvije grupe po četiri puta, dvije grupe po tri puta, a sedam grupa po dva puta. Osim toga, nekoliko grupa je CMS obavijestilo o tome da su u prošlosti više puta nezakonito protjerane. Samo u veljači smo iz izravnih upita utvrdili da je pet grupa nezakonito protjerano po dva puta, dok su dvije grupe nezakonito protjerane po tri puta.

Jedan primjer takve prakse jest slučaj obitelji iz Afganistana koja nam se obratila više puta u razdoblju od listopada do veljače i čiji su članovi bili žrtve višestrukih nezakonitih protjerivanja. Ovo su neke od njihovih poruka s kraja veljače 2021.:

- ▶ *Jučer sam opet došao u Hrvatsku, opet sam deportiran. Sad sam opet u Hrvatskoj. Ako možete, pomozite nam.*
- ▶ *Svaki put kad sam došao, deportirali su me i umorio sam se od ovakvih životnih uvjeta. U Hrvatsku sam došao više od 35 puta i deportirali su me*
- ▶ *Bog je stvorio ovu zemlju i ovo nebo. Moram jer je naša situacija u Bosni jako loša i shvatite da je u našoj domovini, Afganistanu, svaki dan rat i bijeda.*

Trend opetovanih, sustavnih i nezakonitih protjerivanja nastavljen je tijekom cijelog razdoblja praćenja, a samo u ožujku 2021. CMS-u se obratilo 12 grupa koje su potvrdile da su nezakonito protjerane iz Hrvatske, neke i više od jednom. Primjerice, jedna grupa je protjerana već 16 puta, a jedna obitelj čak više od 30 puta. Zbog sustavnog protjerivanja koje su doživjele, brojne grupe su izrazile strah od hrvatske policije. Iznijele su i nepovjerenje u sustav u kojem je policija jedina institucija kojoj mogu izraziti namjeru traženja azila, a koja to sustavno ignorira istovremeno sustavno kršeći njihova ljudska prava.

BVMN je zabilježio svjedočanstvo jednog Afganistanca koji je 40 puta protjeran iz Hrvatske. '40 puta sam pokušao prijeći granicu. Živim u Bosni dvije godin.'¹⁵

Iz jednog drugog svjedočanstva koje je zabilježio BVMN jasno je vidljivo da hrvatski policijski službenici ignoriraju zahtjeve za azil.

16 Mreža Border Violence Monitoring, I TELL HIM 'SIR, I DIE THE THIRTY TIME. THIS IS MY SIX TIME, I DON'T HAVE ANY MORE ENERGY', objavljeno 26. listopada 2021., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/october-29-2021-2000-42-km-from-bihac-near-kalati-village/>

Rekao sam mu: 'Molim vas gospodine, stvarno sam... u jako lošoj situaciji, ovo je šesti put da ste me uhvatiti, molim vas da mi ovaj put date priliku, dajte da ostanem u Zagrebu'. Smijao mi se, rekao mi je: 'To nije moj posao, moj posao je samo da te zaustavim'. Rekao sam mu: 'Gospodine, vi nam ne pomažete, samo prenosite moju poruku nadređenom, nekom drugom'. Opet sam mu rekao: 'Molim vas da prenesete moju poruku drugoj osobi, svom nadređenom'. Smijao mi se. Rekao mi je: 'Dolaziš opet, opet i opet, trideset puta'. Rekao sam mu: 'Gospodine, umrijet ću trideseti put. Ovo mi je šesti put, nemam više snage.'¹⁶

Naposljetku, u ovim situacijama uočene su ozbiljne prepreke pristupu hitnoj medicinskoj pomoći. Kako je pojašnjeno u službenoj komunikaciji s Hrvatskim zavodom za hitnu medicinu, razlog tome je interni protokol kojeg je definiralo Ministarstvo unutarnjih poslova, odnosno Uprava za civilnu zaštitu u čijoj je nadležnosti telefonska linija za hitne slučajeve. Kako nam je u više navrata rečeno, ovim protokolom je predviđeno da, u situacijama kada je migrantima potrebna hitna medicinska pomoć, treba najprije pozvati policiju, a potom policija po potrebi obavještava i hitnu pomoć. Kada je riječ o hitnim slučajevima koji uključuju migrantsko stanovništvo, hitna pomoć dolazi tek po dolasku policije i to samo ako policajci to smatraju potrebnim. Kao što je već spomenuto, policiji za dolazak ponekad treba i do dva dana. No, u svakom slučaju, ako je riječ o osobama koje su bez svijesti ili krvare, ovaj protokol kojim se trati vrijeme može biti poguban.

CMS od ljeta 2021. bilježi smanjenje broja upita. Međutim, drugi dionici su nas neslužbeno obavijestili da je do kraja godine značajan broj ljudi pokušao zatražiti azil u Hrvatskoj.

CMS-ov pregled 2020:

Mjesec	Broj primljenih upita	Broj osoba	Broj upita poslanih policiji	Odgovori policije	Odgovori Hrvatskog pravnog centra	Broj nezakonito protjeranih iz RH	Broj grupa kojima je odobren pristup sustavu azila
Studeni	46 upita	266 osoba	22 upita	10 slučajeva	3 slučaja	6 grupa	nepoznato
Prosinac	8 upita (5 grupa)	26 osoba	2 upita	niti jedan	2 slučaja	nepoznato	1 grupa
Ukupno	54 upita (51 grupa)	292 osoba	24 upita	10 slučajeva	5 slučajeva	6 grupa	nepoznato

CMS-ov pregled 2021:

Mjesec	Broj primljenih upita	Broj osoba	Broj upita poslanih policiji	Odgovori policije	Odgovori Hrvatskog pravnog centra	Broj nezakonito protjeranih iz RH	Broj grupa kojima je odobren pristup sustavu azila
Siječanj	27 upita	98 osoba (14 grupa)	6 upita	1 slučaj	1 slučaj	nepoznato	1 grupa
Veljača	43 upita (35 grupa)	160 osoba	26 upita	niti jedan	15 slučajeva	12 skupina (neke više puta)	2 grupe
Ožujak	38 upita (29 grupa)	130 osoba (12 grupa)	6 upita	niti jedan	5 slučajeva	12 skupina (neke više puta)	nepoznato
Travanj	33 upita (29 grupa)	90 osoba	9 upita	1 slučaj	3 slučaja	nepoznato	4 grupe
Svibanj	34 upita (31 grupa)	108 osoba	1 upit	niti jedan	1 slučaj	5 grupa	1 grupa
Lipanj	29 upita (27 grupa)	72 osobe	1 upit	niti jedan	niti jedan	2 grupe	nepoznato
Srpanj	12 upita (11 grupa)	34 osoba	1 upit	niti jedan	niti jedan	3 grupe	nepoznato
Kolovoz	14 upita (14 grupa)	27 osoba	niti jedan	niti jedan	niti jedan	nepoznato	2 grupe
Rujan	8 upita (8 grupa)	27 osoba	1 upit	niti jedan	niti jedan	nepoznato	nepoznato
Ukupno	238 upita (211 grupa)	746 osoba	51 upita	2 slučaja	25 slučajeva	Barem 37 grupa	10 grupa

¹⁷ Izvor: Mreža Border Violence Monitoring, svjedočanstva iz 2020. i 2021. izvezena iz baze podataka, <https://www.borderviolence.eu/export-testimonies/>

¹⁸ Mreža Border Violence Monitoring, *GETTING BEATEN UP IS NOT EVEN THE WORST PART, IT'S THE PSYCHOLOGICAL TORTURE THAT DESTROYS YOU*, objavljeno 24. veljače 2021., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/february-24-2021-2100-near-highway-r401/>

¹⁹ Mreža Border Violence Monitoring, *YOU CAN SAY THAT YOU ARE A VERY STRONG PERSON BUT IN THIS SITUATION, YOU WILL CRASH*, objavljeno 19. rujna 2021., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/sepember-19-2021-1000-near-a1-road-and-close-to-the-italian-border-slovenia/>

U protekle dvije godine **Mreža Border Violence Monitoring (BVMN)** zabilježila je 339 slučajeva nezakonitih protjerivanja iz Hrvatske u BiH i Srbiju u koje je bilo uključeno 4737 osoba.

BVMN je 2020. godine zabilježio 128 slučajeva u koje je bilo uključeno 1866 osoba: 1673 osobe nezakonito su protjerane u BiH, a 193 u Srbiju. Od tog broja, 322 osobe su doživjele lančana nezakonita protjerivanja u BiH preko Hrvatske, a 44 osobe su doživjele lančana nezakonita protjerivanja u Srbiju preko Hrvatske.

U 2021. Mreža Border Violence Monitoring zabilježila je 2689 osoba nezakonito protjeranih iz Hrvatske u BiH i 182 osobe nezakonito protjerane iz Hrvatske u Srbiju. Od tog broja, 291 osoba doživjela je lančana nezakonita protjerivanja u BiH preko Hrvatske, a 31 osoba doživjela je lančana nezakonita protjerivanja u Srbiju preko Hrvatske.¹⁷

Većina prikupljenih svjedočanstava pokazuje težinu nasilja koje hrvatski policijski službenici koriste tijekom provođenja nezakonitih protjerivanja. To nasilje ne ostavlja samo fizičku traumu, već i teške psihičke traume. Kako je jedna od žrtava izjavila u svjedočanstvu koje je prikupio BVMN:

*Premlaćivanje nije najgori dio, psihičko mučenje je ono što uništava, kada te drže u mračnom kombiju, a sve što čuješ su premlaćivanje, jauri i plač ljudi. To znači da si ti sljedeći, to je mučenje.*¹⁸

Ovaj kontinuirani i sustavni proces oduzimanja dostojanstva izbjeglicama i drugim migrantima ima dugotrajne posljedice, ne samo na izbjeglice i druge migrante, već i na društvo u cjelini. Kao što je jedna od žrtava nezakonitog protjerivanja, mučenja te nečovječnog i ponižavajućeg postupanja izjavila za BVMN:

*Postupaju s nama kao sa životinjama, a ne kao s ljudima. Možete misliti da ste vrlo snažna osoba, ali u ovoj situaciji ćete se slomiti. Postupaju s nama kao sa životinjama zato što smo imigranti, možda sa životinjama postupaju bolje nego s nama.*¹⁹

20 Inicijativa PRAB okuplja partnerske organizacije koje djeluju u nizu različitih zemalja: Italiji (Associazione per gli Studi Giuridici sull'Immigrazione (ASGI), Diaconia Valdese (DV) and Danish Refugee Council (DRC) Italia), Mađarskoj (Hungarian Helsinki Committee), Bosni i Hercegovini (DRC BiH), Srbiji (Humanitarian Center for Integration and Tolerance (HCIT)); Sjevernoj Makedoniji (Macedonian Young Lawyers Association (MYLA)), Grčkoj (Greek Council for Refugees (GCR) and DRC Greece) i Bruxellesu (DRC Brussels).

21 Partnerske organizacije PRAB-a prikupile su svjedočanstva o slučajevima protjerivanjima iz Francuske, Austrije, Italije, Slovenije, Mađarske, Rumunjske, Grčke, Albanije, Srbije, BiH, Crne Gore, Kosova i Sjeverne Makedonije.

22 Dansko vijeće za izbjeglice, *Protecting Rights at Borders: Human dignity lost at the EU's Borders*, dostupno na: https://drc.ngo/media/rzplexyz/prab-iii-report-july-to-november-2021_final.pdf

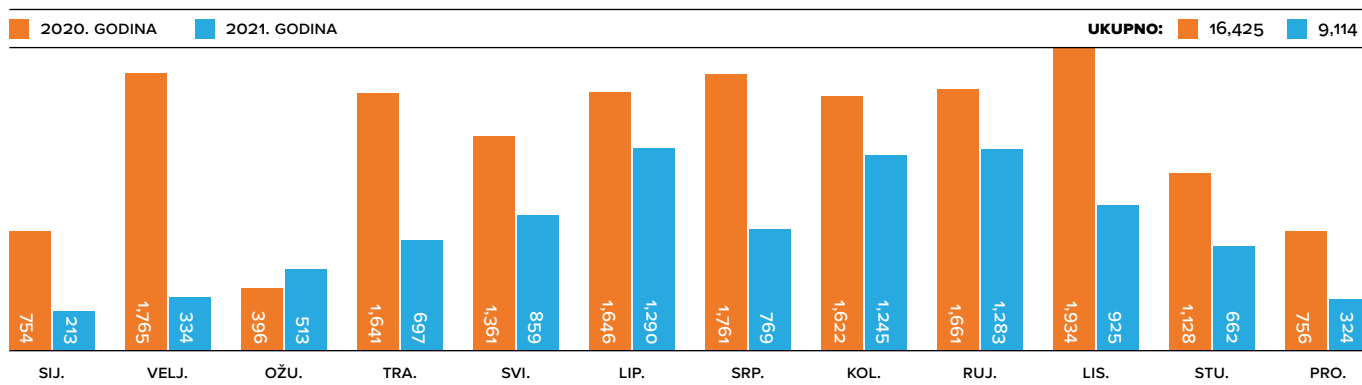
23 Informacije je pružilo Dansko vijeće za izbjeglice.

24 Dansko vijeće za izbjeglice, *Protecting Rights at Borders: Human dignity lost at the EU's Borders*, dostupno na: https://drc.ngo/media/rzplexyz/prab-iii-report-july-to-november-2021_final.pdf

Imajući u vidu nezainteresiranost državnih institucija da odgovore na nasilje koje se kontinuirano događa na granicama i teritoriju Hrvatske, te imajući u vidu koliko dugo se to nasilje provodi, jedno je sigurno – Republika Hrvatska je u potpunosti normalizirala nasilje prema ljudima u potrazi za sigurnošću.

O ozbiljnosti ove normalizacije nasilja najbolje govore podaci prikupljeni inicijativom Protecting Rights at Borders (PRAB). Inicijativa **Protecting Rights at Borders (PRAB)**²⁰ je u razdoblju od siječnja do kraja studenog 2021. u regiji zabilježila 11 901 nezakonito protjeranu osobu²¹. Od tog broja, 8812 osoba je nezakonito protjerano iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu²². Tijekom cijele godine, najviše stope nezakonitog protjerivanja zabilježene su na granici između Hrvatske i BiH.

U pogledu ukupnih statističkih podataka **Danskog vijeća za izbjeglice** u posljednje dvije godine, u 2020. godini Dansko vijeće za izbjeglice je zabilježilo 16 425 slučajeva nezakonito protjeranih osoba (neke osobe su protjerane više puta). Broj slučajeva protjerivanja bio je posebno visok u veljači, kao i u razdoblju od travnja do studenog. U 2021. godini Dansko vijeće za izbjeglice je zabilježilo 9 114 slučajeva nezakonito protjeranih osoba (neke osobe su protjerane više puta). Značajan porast broja slučajeva nezakonitih protjerivanja zabilježen je tijekom toplijeg dijela godine (travanj-listopad). Žrtve protjerivanja bile su uglavnom osobe iz Afganistana, Pakistana, Sirije, Maroka, Irana i Iraka.²³

Nadalje, što se tiče postupanja s afganistanskim državljanima na granici između Hrvatske i BiH, u razdoblju od kolovoza do studenog 2021. godine, ukupno 1696 osoba iz Afganistana prijavilo je da je doživjelo nezakonito protjerivanje iz Hrvatske u BiH, uključujući 61 osobu koja je doživjela lančana nezakonita protjerivanja iz Slovenije preko Hrvatske u BiH. Ta brojka uključuje 65 djece bez pratnje i razdvojene djece (UASC), kao i 154 obitelji s ukupno 368 članova, među kojima 163 djece. Većina je prijavila uskraćivanje pristupa azilu, proizvoljno uhićenje i pritvaranje, krađu, iznudu i uništavanje imovine te zlostavljanje i ponižavajuće postupanje.²⁴

Pregled sudskih predmeta

Kontinuirana, nezakonita i nasilna praksa nezakonitih protjerivanja s hrvatskog teritorija koju provode hrvatske vlasti dobro je dokumentirana već šest godina. Izvještaji različitih institucija, uključujući izvještaje hrvatske pučke pravobraniteljice te nacionalnih i međunarodnih nevladinih organizacija, tisuće svjedočanstva žrtava koja su prikupili aktivisti, fotografije, video snimke, medicinska dokumentacija, pa čak i svjedočanstva nekoliko policijskih službenika, sve ukazuje na isto – sustavno i ozbiljno kršenje ljudskih prava na granicama EU-a. Izbjeglice se kolektivno i nasilno nezakonito protjeruju izvan granica EU-a, nakon što im se oduzmu odjeća, obuća, novac, mobiteli i, što je najvažnije, dostojanstvo i prava. Kolektivna protjerivanja provode se bez propisanog zakonskog postupka i pristupa pravnim sredstvima, korištenjem metoda mučenja i proizvoljnog pritvaranja, što dovodi do ugrožavanja same vladavine prava.

U protekle dvije godine, otkako je počela pandemija bolesti COVID-19, zabilježen je porast broja slučajeva nasilnog nezakonitog protjerivanja izbjeglica koje uključuje nečovječno i ponižavajuće postupanje te nanošenje teških ozljeda. S ciljem pružanja podrške žrtvama ovih teških kršenja ljudskih prava, ali i zaustavljanja ove nezakonite prakse, Centar za mirovne studije je u protekle dvije godine Državnom odvjetništvu podnio pet kaznenih prijava protiv nepoznatih počinitelja policijskih službenika koji su mučili, ponižavali i nezakonito protjerali izbjeglice s teritorija Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu. Te kaznene prijave se odnose na sljedeće slučajeve:

■ **Slučaj nezakonitog protjerivanja koji je uključivao fizičko označavanje izbjeglica narančastim sprejem preko tjemena**

Centar za mirovne studije je 5. lipnja 2020. godine Državnom odvjetništvu u Zagrebu podnio kaznenu prijavu protiv nepoznatih počinitelja policijskih službenika zbog osnovane sumnje o ponižavajućem postupanju i mučenju 33 osobe i njihovom nasilnom, nezakonitom protjerivanju s teritorija Republike Hr-

²⁵ Council of Europe, The European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), *Report to the Croatian Government on the visit to Croatia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 10 to 14 August 2020* (further in text – CPT report), para 27, published on 3 December 2021, available at: <https://rm.coe.int/1680a4c199>

²⁶ CPT report, para 28

vatske u Bosnu i Hercegovinu. Osobe su prilikom protjerivanja bile mučene, oduzeta im je odjeća i osobna imovina, a doživjele su i ponižavajuće postupanje – policajci su im trajnim narančastim sprejem iscrtali križeve na tjemenu. Jedna grupa žrtava je prijavila da im je policija naredila da svuku odjeću i kleknu prije nego što je izvadila sprej kako bi im označila tjeme. Jedna žrtva je prijavila ozbiljno nasilje: ‘Tukli su me, a onda su otvorili vrata kombija i njima su me udarali po glavi.’, a prijavila je i da su policajci, nakon što su ih prisilili da prijeđu rijeku (granicu), u njih ispalili sedam hitaca, ali su na sreću promašili.

Tijekom posjeta Hrvatskoj u razdoblju od 10. do 14. kolovoza 2020. godine, Europski odbor za sprečavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) posjetio je i BiH u cilju utvrđivanja činjenica. U sklopu te misije, izaslanstvo CPT-a intervjuiralo je neke od žrtava istaknutih u dvjema kaznenim prijavama koje je podnio CMS. Što se tiče prethodno opisanog slučaja, izaslanstvo CPT-a je ‘pregledalo foto dokumentaciju snimljenu u vrijeme prijeha migranta u TRC Miral 7. svibnja 2020. **koja je potvrdila da je isti u kamp stigao sa sprejem iscrtanim narančastim križem na tjemenu**²⁵. CPT je zaključio da se ‘ova dva slučaja ne mogu olako odbaciti kao izmišljotine, kao što su to hrvatske vlasti nastojale učiniti’²⁶.

Iako je prošlo godinu i pol dana, od Državnog odvjetništva još uvijek nismo primili nikakve informacije o tijeku istrage.

■ Slučaj mučenja, ponižavanja i nezakonitog protjerivanja 16 izbjeglica

Centar za mirovne studije je 23. srpnja 2020. Državnom odvjetništvu u Zagrebu podnio još jednu kaznenu prijavu protiv nepoznatih počinitelja zbog osnovane sumnje da su krajem svibnja mučili, ponižavali i s teritorija Republike Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu nezakonito protjerali 16 izbjeglica. Osmo-rica naoružanih muškaraca u crnim uniformama bez obilježja i s fantomkama na glavama, najvjerojatnije pripadnici specijalne policijske postrojbe ili operacije kodnog imena Koridor, mučili su, nečovječno postupali s i nezakonito protjerali 16 izbjeglica. Naoružani muškarci su izbjeglice vezali za stabla, pucali su iz pištolja u blizini njihovih ušiju i stopala, tukli su ih svim predmetima koji su im se našli pri ruci te su im otuđili osobne stvari uz prijetnju smrću. Žrtve su prijavile da su ih počinitelji tukli, uglavnom pendrecima i kundacima, nakon čega su na vratovima, glavama i slabinama žrtava upotrijebili elektrošokere. Muškarci su nakon svega izbjeglice ponizili utrljavanjem majoneze, kečapa i šećera na rane koje su im prethodno nanijeli. Nakon ovih

teških mučenja, naoružani ljudi u crnom pozvali su policiju koja je stigla na lokaciju, vidjela mučene žrtve i nije im ponudila pomoć, već ih je nezakonito protjerala nazad u Bosnu i Hercegovinu.

Tijekom svoje misije, izaslanstvo CPT-a intervjuiralo je dvije žrtve koje su bile uključene u slučaj opisanom u ovom paragrafu. U neovisnim nalazima navodi se opis jednak onom u kaznenoj prijavi, a nalazi CPT-ovih neovisnih liječnika sudske medicine 'sugeriraju da su zadobivene ozljede, vidljive i 45 dana nakon incidenta, spojive s navodnim zlostavljanjem'²⁷:

*U odnosu na prvog sugovornika u liječničkom uvjerenju Kantonalne bolnice Bihać od 27. svibnja navedeno je sljedeće: 'kontuzija glave s porezotinom na glavi u parijeto-okcipitalnoj regiji, višestruka fraktura desne lakatne kosti, fraktura proksimalnog (gornjeg) kraja desne tibije, fraktura VI lijevog rebra s krvarenjem u prsnoj šupljini (hemotoraks-nakupljanje krvi u pleuralnoj šupljini), porezotina na lijevom laktu.' Tijekom pregleda koji je proveo jedan od liječnika sudske medicine izaslanstva CPT-a 12. kolovoza 2020., kod S.A. su još uvijek bili vidljivi: okomiti ožiljak duljine 1 cm na desnom dijelu čela od zacijeljene rane veličine 1 cm; ružičasto-ljubičasti ožiljak od zacijeljene rane veličine 1 cm na korijenu nosa; ožiljak od 1 cm od zacijeljene rane na lijevoj strani glave, na dijelu s kosom, iznad uha; fibrozni ožiljak veličine 2 cm ispod lijevog oka. **Sve uočene ozljede bile su spojive s navodima o zlostavljanju.**²⁸*

*Kod drugog sugovornika koji navodi da je zadobio nekoliko udaraca kundakom poluautomatskog oružja i pištoljem u čelo i vrat, jedan od liječnika sudske delegacije CPT-a primijetio je ožiljak od zacijeljene rane veličine 2/2 cm na dijelu glave s kosom u lijevom frontalno-parijetalnom području i ožiljak od 2 cm u okcipitalnom području koje je **ocijenio spojivima s navodnim zlostavljanjem.**²⁹*

CPT je stoga zaključio: 'S obzirom na podudarne izjave svjedoka, dokumentirane ozljede i druga zapažanja, ova dva slučaja ne mogu se olako odbaciti kao izmišljotine, kao što su to hrvatske vlasti nastojale učiniti.'³⁰

Unatoč tome, Državno odvjetništvo je 1. lipnja 2021. odbilo kaznenu prijavu. U odbijenici se navodi da su poduzeti koraci za provođenje prvostupajnske istrage, da nisu utvrđeni prekršaji te da policija nema zabilježenih djelovanja prema žrtvama. Navodi se da su žrtve ispitane u suradnji s bosanskohercegovačkom policijom. Značajnim smatraju da su žrtve navele neke pojedinosti koje se razlikuju od onih iz prvog iskaza priloženog uz kaznenu prijavu. Te su razlike okarakterizirali kao nedosljednosti, zaboravljajući da one mogu biti uzrokovane teškom traumom koju su žrtve doživjele.

■ Slučaj mučenja, silovanja i nezakonitog protjerivanja žrtva nakon puštanja sa suda

Centar za mirovne studije je 10. prosinca 2020. podnio kaznenu prijavu zbog iznimno brutalnoga slučaja nezakonitog protjerivanja. Žrtve su u Slunjčici zaustavili policijski službenici Policijske postaje Slunj. Prema svjedočanstvima žrtava, dva dana su zadržani u policijskoj postaji gdje nisu dobili hranu, a smjeli su ići na toalet dva puta dnevno. Nakon toga su privedeni na Županijski sud u Karlovcu kao svjedoci protiv petog člana grupe. Njihova imena, datum i mjesto na kojem su zaustavljeni vidljivi su iz sudske odluke, što potvrđuje njihove izjave. Također, to dokazuje da su bili pod izravnom kontrolom hrvatskih javnih tijela kada ih je istog dana hrvatska policija bez ikakvoga postupka prevezla na nepoznatu lokaciju i predala naoružanim muškarcima u crnim uniformama s fantomkama na glavama. Ti naoružani muškarci u crnim uniformama su brutalno mučili žrtve. 'Prisilili su nas da svučemo svu odjeću osim donjeg rublja', navode žrtve, 'a onda smo morali leći na zemlju, licem prema dolje. Jedan od muškaraca mi je stajao na rukama, tako da ih nisam mogao pomaknuti.' Nakon što su im blokirali ruke, počinitelji su žestoko tukli žrtve jednu po jednu, šakama, nogama, granama i nečim što je opisano kao 'bič'. Žrtve navode da je jedna od njih silovana granom kojom mu je naoružani muškarac prisilno penetrirao u anus, dok su se ostali počinitelji smijali. Nakon ovog grozomornog mučenja, pretučene i gotovo potpuno gole, žrtve su ukrcane u kombi i prebačene blizu granice s Bosnom i Hercegovinom. Počinitelji su ih nezakonito protjerali govoreći im: 'Nikada više se ne vraćajte u Hrvatsku!' Istraga je i dalje u tijeku.

■ Slučaj nasilnog nezakonitog protjerivanja sa željeznice

Centar za mirovne studije je 10. prosinca 2020. podnio još jednu kaznenu prijavu zbog nezakonitog protjerivanja popraćenog teškim mučenjem. Žrtve su pretrpjele slične prekršaje,

mučene su i premlaćene na željezničkoj postaji Blata, nakon čega su zadržane u pritvoru u garaži Policijske postaje Ogulin u kojoj nisu dobile hranu niti im je objašnjeno zašto su tamo. Žrtve navode da su maltretirane u policijskoj postaji: 'Dva puta smo pokucali na vrata i tražili vodu i hranu. Svaki put je došao policijski službenik i rekao nam 'jedete u šumi, ne treba vam hrana'. Potom su zajedno s drugom grupom izbjeglica i drugih migranata odvedeni na nepoznatu lokaciju i predani muškarcima odjevenim u crne uniforme koji su ih tukli i tjerali da se skinu i legnu jedan na drugog. 'Nas četvorica smo ležali na tlu jedan do drugoga tako goli i pretučeni, a ostaloj četvorici je naređeno da legnu na nas kao kad se slažu balvani' – opisala je jedna od žrtava. Prijetili su im i ismijavali ih dok su ih nezakonito protjerivali natrag u Bosnu i Hercegovinu.

Između ostalog, kaznena prijava je uključivala i svjedočenje koje je prikupilo Dansko vijeće za izbjeglice (DRC) u izbjegličkom kampu, a CPS je dostavio i dodatnu medicinsku dokumentaciju.

Državno odvjetništvo je ovu kaznenu prijavu odbilo 10. svibnja 2021. godine. Odluka o odbijanju otkrila je nekoliko veoma problematičnih aspekata. Pored ostalih razloga, državni odvjetnik navodi da su bosanskohercegovačke vlasti razgovarale s DRC-om koji je potvrdio da liječnički pregled žrtava nije obavljen te da medicinska dokumentacija nije dostupna. To je očito netočno, budući da DRC nikada nije obavio razgovor s bosanskohercegovačkim vlastima u vezi tog slučaja, a medicinska dokumentacija je dostavljena Uredu državnog odvjetništva. Nadalje, u rješenju o odbijanju stoji i da je policija već provela istrage u vezi s 'tužbom' koja je podnesena za taj slučaj. Ni Centar za mirovne studije, koji je pokrenuo kazneni postupak, niti žrtve, nisu obaviješteni ni o kakvoj tužbi. Osim toga, tužbama se ne bavi policija, već sud.

■ **Nezakonito protjerivanje trudnice i njezine obitelji**

Centar za mirovne studije je u kolovozu 2021. podnio kaznenu prijavu zbog protjerivanja šesteročlane afganistanske obitelji – trudnice u četvrtom mjesecu trudnoće, njezino četvero djece i njezina supruga. Nakon što je žrtvama u bolnici pružena liječnička pomoć, policajci su ih istog dana prevezli u policijsku postaju u kojoj je obitelj nekoliko puta artikulirala namjeru traženja međunarodne zaštite, što su policijski službenici ignorirali. Umjesto da registrira njihov zahtjev za azil, žrtve navode da im je jedan od policajaca naredio da napišu da žele ići u Njemačku. 'Rekao sam mu da želimo ostanu u Hrvatskoj i tražiti azil. Veliki policajac me udario šakom u nos i rekao mi da

napišem što je rekao' – navodi žrtva. Nakon kršenja prava na međunarodnu zaštitu žrtava i teške zloporabe ovlasti, policijski službenici su šesteročlanu obitelj ukrcali u kombi i odvezli blizu granice s BiH, naredivši im da napuste hrvatski teritorij.

Uz gore navedene kaznene prijave, Centar za mirovne studije podnio je Europskom sudu za ljudska prava dva različita predmeta u vezi s nezakonitim protjerivanjem izbjeglica:

■ **M.H. i ostali protiv Hrvatske (broj zahtjeva 15670/18 i 43115/18)**

U studenom 2021. godine Europski sud za ljudska prava donio je presudu u slučaju M.H. i drugi protiv Hrvatske (broj zahtjeva 15670/18 i 43115/18) u kojem je utvrdio kršenje članka 2. (pravo na život) Europske konvencije o ljudskim pravima u pogledu istrage smrti kćeri afganistanske obitelji, kršenje članka 3. (zabrana nečovječnog i ponižavajućeg postupanja) u odnosu na djecu podnositelja zahtjeva jednoglasno, kršenje članka 5. st. 1 (pravo na sigurnost i slobodu) u odnosu na sve podnositelje zahtjeva, kršenje članka 4. Protokola br. 4 uz Konvenciju (zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca) u odnosu na majku podnositeljicu i njezino petero djece te kršenje članka 34. (pravo na podnošenje predstavki). Obitelj Hussiny zastupala je odvjetnica Sanja Bezbradica Jelavić, u suradnji i uz potporu Centra za mirovne studije, koji je u slučaju također intervenirao kao treća strana.

Obitelj Hussiny je pravdu tražila u Hrvatskoj, ali je nije dobila od hrvatskih institucija. Kaznena prijava je odbijena jer je Državno odvjetništvo dalo puno povjerenje nalazu MUP-a umjesto da ispita dokaze i uvaži svjedočanstva žrtava i svjedoka. Istovremeno, video snimke s termalnih kamera, ključni dokazi kojima raspolaže policija, misteriozno su nestale. U ovoj iznimno važnoj presudi između ostalog stoji da su predstavnici organizacija Centar za mirovne studije i Are You Syrious? bili zastrašivani te da je volonter organizacije Are Your Syrious? bio čak proganjan zbog uzdržavanja obitelji male Madine, upravo zato da bi se izbjeglo da ovaj slučaj stigne do Strasbourga.

■ **Y.K. protiv Hrvatske (broj zahtjeva 38776/21)**

Centar za mirovne studije je zajedno s odvjetnicom Sanjom Bezbradicom Jelavić pred Europskim sudom za ljudska prava pokrenuo slučaj Y.K. protiv Hrvatske. U ovom slučaju žrtva je Kurd koji se aktivno bavio politikom i aktivizmom u Turskoj te

je iz tih razloga njegova sigurnost u toj zemlji bila ugrožena. Po dolasku u Hrvatsku bio je smješten u detencijski centar gdje je više puta iskazao namjeru da traži azil, ali ona nikada nije ispoštovana, čak ni kada ju je putem punomoći iskazao njegov odvjetnik. Štoviše, uskraćen mu je pristup pravnoj pomoći i kontakt s odvjetnikom, a službenici su odvjetnika dezinformirali o njegovim odlukama. Iako je više puta izrazio namjeru da traži međunarodnu zaštitu, Y.K. je prisilno udaljen iz Hrvatske bez prethodne procjene njegovog slučaja i bez pristupa učinkovitom pravnom lijeku.

Izostanak učinkovitog pravnog lijeka

Unatoč tisućama optužbi i brojnim prijavama za kaznena djela za koja bi se istraga trebala provoditi po službenoj dužnosti, nije podignuta niti jedna optužnica, a samim time počinitelji nisu identificirani, obrađeni niti sankcionirani. **Ovi slučajevi su još jednom potvrdili sustavno nasilje i nezakonita protjerivanja koja provodi hrvatska policija, a koja su s vremenom postala sve brutalnija.** Najnovija presuda u predmetu M.H. protiv Hrvatske, među ostalim pokušajima Centra za mirovne studije da osigura pravdu žrtvama nasilnog protjerivanja izbjeglica iz Hrvatske, predstavlja važan korak za zaštitu od sustavnog kršenja ljudskih prava i podršku žrtvama kroz pružanje besplatne pravne pomoći i provedbu strateške litigacije.

No, vrijeme je da institucije Republike Hrvatske prestanu odbacivati i ignorirati dokaze policijske brutalnosti na hrvatskim granicama. Te dokaze treba učinkovito i neovisno ispitati, a nalaze istraga treba objaviti. Umjesto sustavnog provođenja nezakonitih protjerivanja, nadležne institucije trebaju sustavno istraživati takve zločine i prakse, sprječavati njihovo izvršenje uspostavljanjem neovisnih graničnih kontrola te osigurati da Hrvatska bude država koja uistinu štiti živote i sigurnost svih ljudi na svom teritoriju.

Važno je naglasiti da, **u slučaju nezakonitog protjerivanja, osobe nemaju pristup učinkovitom pravnom lijeku** prema standardima utvrđenim sudskom praksom Europskog suda za ljudska prava. Ta sudska praksa navodi da, u kontekstu kolektivnih nezakonitih protjerivanja i s njima povezanim mučenjima, čak i ako je kazneni postupak bio dostupan nakon samog protjerivanja, to nije dovoljno za ispunjavanje kriterija za učinkovitost pravnog lijeka. Suprotno tome, da bi pravni lijek u takvim

slučajevima bio učinkovit, on nužno mora imati suspenzivni učinak – odnosno osoba mora imati mogućnost korištenja lijeka prije no što je nezakonito protjerana iz zemlje. S obzirom da se navedena nezakonita protjerivanja iz Hrvatske odvijaju izvan okvira bilo koje zakonom propisane procedure, ne postoji pravni lijek kojim bi osoba mogla spriječiti policijske službenike pod čijom je kontrolom da je nezakonito protjera.

Štoviše, čak i kada osobe pokrenu kazneni postupak zbog kršenja njihovih prava nakon počinjenja takvih prekršaja, ne postoji postupak koji bi se prema utvrđenim kriterijima smatrao učinkovitim istragom. Iako postoje brojni navodi mučenja i nasilja te, prema našim saznanjima, najmanje 21 kaznena prijava zbog nezakonitog protjerivanja i/ili nasilja nad izbjeglicama i drugim migrantima – nije podignuta optužnica, a samim tim ni u jednom od prijavljenih slučajeva počinitelj prijavljenih zločina nije identificiran, procesuiran ili sankcioniran.

Nadalje, i kaznene prijave vezane za nezakonita protjerivanja koje je podnio CMS i postupak kojemu je CMS imao pristup, pokazuju da **nisu poduzete nikakve radnje koje su prema međunarodnom i nacionalnom pravu potrebne za identifikaciju počinitelja, da je postupak općenito bio nerazumno dug i da nije proveden s dužnom pažnjom – stoga nisu ispunjeni kriteriji učinkovite istrage.** Štoviše, ESLJP je procijenio istragu o smrti Madine Hussiny i jasno je utvrdio da Hrvatska nije provela učinkovitu istragu o okolnostima koje su dovele do smrti šestogodišnje djevojčice, čime je prekršila proceduralni dio njezina prava na život. **Naglašavamo da je uporaba ubrzanih postupaka, u slučajevima u kojima su žrtve i svjedoci izbjeglice i drugi migranti, ključna zbog čestih promjena njihove lokacije u potrazi za zaštitom – s vremenom postaje sve teže identificirati i locirati žrtve.**

Mehanizam nadzora u Hrvatskoj

- 31** Europska komisija, *Managing Migration EU Financial Support to Croatia*, objavljeno u siječnju 2021., dostupno na: https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2021-01/202101_managing-migration-eu-financial-support-to-croatia_en.pdf
- 32** Europska komisija, *Commission awards additional 305 million to Member States under pressure*, objavljeno 20. prosinca 2018., dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_6884
- 33** Foreign Policy, *Croatia Is Abusing Migrants While the EU Turns a Blind Eye*, objavljeno 6. prosinca 2019., dostupno na: <https://foreign-policy.com/2019/12/06/croatia-is-abusing-migrants-while-the-eu-turns-a-blind-eye/>

Hrvatska je za upravljanje migracijama od 2015. primila 163,13 milijuna eura EU potpora.³¹ Europska komisija je u prosincu 2018. Hrvatskoj dodijelila 6,8 milijuna eura za pomoć u jačanju upravljanja granicama na vanjskim granicama EU-a, pokrivanjem operativnih troškova 10 postaja granične policije kroz osiguravanje dnevnica, naknada za prekovremeno i opreme. U priopćenju za javnost u kojem se najavljuje ova hitna pomoć (EMAS) Hrvatskoj, Komisija je izričito spomenula uspostavu mehanizma nadzora 'kako bi se osiguralo da sve mjere koje se primjenjuju na vanjskim granicama EU-a budu proporcionalne i u potpunosti usklađene s temeljnim pravima i zakonima EU-a o azilu.'³² Prema izvorima Europske komisije, za mehanizam nadzora je bio predviđen iznos od 300 000 eura, ali njegov ishod nije mogao biti procijenjen prije izvještaja Hrvatske koje je trebalo biti dostavljeno početkom 2020.³³ Ministarstvo unutarnjih poslova i Europska komisija ustvrdili su da nadzor zajednički provode Ministarstvo unutarnjih poslova, Hrvatski pravni centar i UNHCR. Međutim, i Hrvatski pravni centar i glasnogovornik Agencije Ujedinjenih naroda za izbjeglice u Hrvatskoj, javno su negirali upletenost u predmetni mehanizam. Europska komisija je Hrvatskoj u prosincu 2019. ipak dodijelila dodatnih 11,35 milijuna eura, a odluka o dodjeli sredstava očito se temeljila isključivo na informacijama Ministarstva unutarnjih poslova.

Do veljače 2020., upiti organizacija za ljudska prava, medija i Europskog parlamenta otkrili su da je, od iznosa od 300.000 eura predviđenih za mehanizam nadzora, 215.000 eura iskorišteno za opremanje granične policije za sprječavanje ilegalnog ulaska, a 85.000 eura za obuku i konferencije granične policije. To znači da ništa od spomenutog iznosa nije iskorišteno za ono za što ga je EK dodijelila. Međutim, tijekom cijele 2020., i povjerenik za unutarnje poslove Johansson i hrvatske vlasti nastavili su se pozivati na mehanizam nadzora koji je uspostavio EMAS 2018 i ulogu UNHCR-a i Hrvatskog pravnog centra u projektu, iako su obje organizacije javno demantirale da je njihova suradnja ono što Ministarstvo i Povjerenstvo predstavljaju kao neovisni mehanizam nadzora.

34 The Guardian, *EU 'covered up' Croatia's failure to protect migrants from border brutality*, objavljeno 15. lipnja 2020., dostupno na: <https://www.theguardian.com/global-development/2020/jun/15/eu-covered-up-croatias-failure-to-protect-migrants-from-border-brutality>

35 *Europski ombudsman, Ombudsman inquiry opened on how European Commission seeks to ensure protection of fundamental rights in border management operations by Croatian authorities*, objavljeno 6. studenog 2020., dostupno na: <https://www.ombudsman.europa.eu/en/news-document/en/134797>

EK je priznala da se prilikom dodjele sredstava i davanja zelenog svjetla Hrvatskoj za pridruživanje Schengenu oslanjala na mehanizam nadzora EMAS 2018 kao jamstvo poštivanja temeljnih prava. S obzirom na to da je utvrđeno da mehanizam nadzora ne postoji, EK je trebala zahtijevati istragu, povrat neadekvatno utrošenih sredstava i konačno pokretanje postupka protiv Republike Hrvatske, no ništa od toga se nije dogodilo. Nadalje, Komisija nije upotrijebila postupke schengenske evaluacije za poticanje i promicanje poštivanja temeljnih prava u upravljanju granicama.

Neinzistiranje Komisije na postojanju i funkcioniranju mehanizma nadzora, njezin neuspjeh da učinkovito primijeni i koristi mehanizam nadzora kako bi osigurala poštivanje temeljnih prava i da zasebno istraži vjerojatnu upotrebu EU fondova za provođenje nezakonitih praksi, kao i nedostatak potpune transparentnosti pri komuniciranju po tom pitanju³⁴, potaknuli su Europskog ombudsmana da pokrene istragu o mogućem neuspjehu Europske komisije u osiguravanju poštivanja temeljnih prava od strane hrvatske vlasti prilikom provođenja graničnih operacija protiv migranata i izbjeglica koje financira EU.³⁵

CMS se u studenom 2020. susreo s Glavnom upravom za migracije i unutarnje poslove Europske komisije, prije njihovog sastanka s Ministarstvom unutarnjih poslova. Prilikom susreta ponovno smo upozorili na činjenicu da ne postoji mehanizam nadzora i predložili im da se sastanu s UNHCR-om, kao i s Hrvatskim pravnim centrom. Nadalje, istaknuli smo da se mora osigurati da mehanizam bude nezavisan, transparentan te da su njime predviđene posljedice kojima se osigurava njegova učinkovitost. Dali smo im prijedloge koji se tiču neovisnosti mehanizma nadzora, opsega nadzornih aktivnosti (važnost nenajavljenih posjeta zelenim granicama), prikupljanja dokaza, obuke i korištenja opreme koja se zahtijeva od policije, kao i mehanizma odgovornosti.

Hrvatske vlasti su u lipnju 2021. najavile uspostavu neovisnog mehanizma za nadzor granica kojim bi se trebao osigurati nezavisan nadzor poštivanja ljudskih prava u operacijama povezanim s granicama koje uključuju migrante i tražitelje azila. Članovi koji sudjeluju u funkcioniranju mehanizma nadzora su dvije organizacije, Hrvatski Crveni križ (HCK) i Centar za kulturu dijaloga (CKD), uz Akademiju medicinskih znanosti Hrvatske (AMZH), Akademiju pravnih znanosti Hrvatske (APZH) i pravnu stručnjakinju prof. dr. sc. Iris Goldner Lang. Mehanizam se sastoji od koordinacijskog odbora (5 članova, po jedan iz HCK-a, CKD-a, AMZH-a i APZH-a te prof. dr. sc. Iris Goldner Lang) koji

36 Članak 5. Sporazuma o suradnji za provedbu nezavisnog mehanizma nadzora postupanja policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova u području nezakonitih migracija i međunarodne zaštite od 8. lipnja 2021., priloženog prvom polugodišnjem izvješću.

37 Amnesty International (AI), Are You Syrious (AYS), Mreža Border Violence Monitoring (BVMN), Centar za mirovne studije (CMS), Dansko vijeće za izbjeglice (DRC), Human Rights Watch (HRW), International Rescue Committee (IRC), Save the Children International (STC).

neovisno o MUP-u (čiji službenici ne prisustvuju sastancima odbora) odlučuje o provedbi aktivnosti i neposrednih izvršitelja (8 članova, po 2 iz HCK-a, CKD-a, AMZH-a i APZH-a) koji na temelju odluke koordinacijskog odbora provode terenska promatranja.

Nakon netransparentnosti procesa uspostave mehanizma, organizacije za ljudska prava i humanitarnu pomoć upozorile su da model usvojen u Hrvatskoj ne zadovoljava standarde potrebne za osiguranje njegove neovisnosti i učinkovitosti.

Nije bilo javnog poziva za organizacije i članove, niti informacija o kriterijima odabira. Vlasti su također odbile objaviti sporazum o suradnji, koji služi kao osnova za rad mehanizma nadzora i uključuje detalje o njegovim strukturi, opsegu i funkcioniranju. Nadalje, članovima mehanizma nadzora nedostaje politička i financijska neovisnost od Ministarstva unutarnjih poslova, a financijska neovisnost mehanizma narušena je bespovratnim sredstvima EU-a za hitnu financijsku potporu u 2021. (EMAS) koja se obrađuju kroz Ministarstvo unutarnjih poslova, umjesto da se izravno dodjele mehanizmu, kako zahtijevaju organizacije za ljudska prava. Prema informacijama koje su objavili Ministarstvo unutarnjih poslova i članovi koordinacijskog odbora mehanizma, čini se da je mandat mehanizma ograničen na administrativni pregled spisa i papirnatih tragova koji se odnose na zatvorene slučajeve pritužbi na navodno nedolično ponašanje policije i analizu zakonodavnog i pravosudnog sustava kojim se reguliraju granice, bez pristupa žrtvama navodnih kršenja ljudskih prava tijekom procesa nadzora. Također, za najavljene posjete zelenom pograničnom području potrebna je logistička potpora i pratnja Ministarstva unutarnjih poslova. Sporazum o suradnji je naknadno objavljen u polugodišnjem izvješću o mehanizmu. U sporazumu je također jasno navedeno da aktivnosti mehanizma nadzora uključuju 'najavljene posjete zelenoj granici'³⁶.

Zbog prethodno spomenute zabrinutosti oko ograničenja u funkcioniranju mehanizma nadzora, organizacije za ljudska prava³⁷ dostavile su popis preporuka savjetodavnom odboru mehanizma nadzora. Preporuke su se odnosile na postavljanje mjerljivih ciljeva i periodičnih revizija, povećanje transparentnosti, povećanje broja i poticanje nenajavljenih posjeta, osiguravanje pristupa pravdi i osiguravanje odgovornosti, procjenu potrebe za obukom i osiguravanje komplementarnosti s drugim mehanizmima.

Nezavisni mehanizam nadzora je 3. prosinca, odmah nakon objave izvješća CPT-a, na mrežnoj stranici Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo objavio svoje prvo polugodišnje izvješće

³⁸ Centar za kulturu dijaloga, *Prvo polugodišnje izvješće Nezavisnog mehanizma nadzora (lipanj–prosinac 2021.)*, objavljeno 10. prosinca 2021., dostupno na: <https://ccd.hr/prvo-polugodisnje-izvjesce-nezavisnog-mehanizma-nadzora-lipanj-prosinac-2021/>

³⁹ Centar za mirovne studije, *First half-year report of the Independent Monitoring Mechanism*, objavljeno 21. prosinca 2021., dostupno na: <https://www.cms.hr/en/azil-i-integracij-ske-politike/prvo-polugodisnje-izvjesce-nezavisnog-mehanizma-nadzora>

koje je nestalo samo dan kasnije. U povučenoj radnoj verziji navedeno je da je mehanizam otkrio ‘nezakonitosti u ponašanju policije’, uz objašnjenje da ‘policija provodi nedopuštena odvracanja migranata (engl. pushbacks) i da ne bilježi odvracanja koja su dopuštena po članku 13. Zakonika o schengenskim granicama’. Ministar zdravstva naknadno je izjavio da je objavljivanje radne verzije posljedica ljudske pogreške te da je zbog toga skinuta sa službene mrežne stranice. Tjedan dana kasnije, 10. prosinca, na mrežnoj stranici Centra za kulturu dijaloga objavljena je nova verzija 1. polugodišnjeg izvješća Nezavisnog mehanizma nadzora postupanja policijskih službenika Ministarstva za unutarnje poslove u području nezakonitih migracija i međunarodne zaštite³⁸. Prema izvješću/izvješćima, u prvih šest mjeseci rada, mehanizam je proveo 8 promatranja, od čega 2 najavljena promatranja, 4 nenajavljena promatranja prema drugom modelu (predsjednik koordinacijskog odbora obavještava predstavnika MUP-a da mehanizam provodi promatranje, ali ne navodi vrijeme i mjesto) i 2 nenajavljena promatranja prema prvom modelu (bez obavještavanja predstavnika MUP-a o promatranju). Promatranjem su bile obuhvaćene postaje granične policije Cetingrad, Slavonski Brod, Donji Lapac, Dvor, Stara Gradiška i Trilj. Konačna verzija je, međutim, bitno izmijenjena samo u pogledu rezultata nalaza u vezi s nepravilnostima koje su otkrivene u izvješću objavljenom samo tjedan dana ranije. U novoj verziji navodi se da je mehanizam samo utvrdio da ‘policija provodi dopuštena odvracanja po članku 13. Zakonika o schengenskim granicama iako ih ne bilježi, a u minski sumnjivim područjima u izoliranim slučajevima i nedopuštena odvracanja’.³⁹ Kako je ovo bila jedina izmjena u izvješću u odnosu na radnu verziju, jasno je da su neovisnost i transparentnost mehanizma i dalje upitne te da su potrebne konkretne promjene za svrsishodno funkcioniranje mehanizma.

Zaključak

Nužno je hitno zaustaviti nezakonita protjerivanja i sankcionirati odgovorne. Kao što je prikazano u ovom izvještaju, u 2020. je nezakonito protjerano više od 16 400 osoba., a u 2021. se odvijalo najmanje 9114 nezakonitih protjerivanja. To je nastavak šestogodišnje nezakonite i sustavne prakse koja se provodi u Hrvatskoj. Vidljivo je iz statističkih podataka prikupljenih i iznesenih u ovom izvješću te brojnih svjedočanstava žrtava, svjedoka i policajaca koji su bili prisiljeni izvršavati ove nezakonite naredbe. Štoviše, to su dokumentirale razne institucije i mehanizmi, a CPT je otkrio razinu organiziranosti ovog orkestriranog nasilja i kršenja ljudskih prava nad izbjeglicama i drugim migrantima. Brojni slučajevi nezakonitih protjerivanja detaljno pokazuju obrazac kojim su se policijski službenici služili prilikom provođenja nezakonitih protjerivanja svih ovih godina, zbog čega je ta protjerivanja nemoguće smatrati 'izoliranim incidentima', kao što to Ministarstvo unutarnjih poslova očajnički pokušava. Užasi na hrvatskim granicama, koji uključuju prelaćivanje, mučenje, silovanje, svlačenje do gola, uskraćivanje pristupa međunarodnoj zaštiti te protjerivanja izbjeglica i drugih migranata svih dobi i spolova u Bosnu i Hercegovinu ili Srbiju, detaljno su dokumentirani, kao i šutnja Europske unije o ovom pitanju. Šutnja koja se nakon šest godina može smatrati suučesništvom.

Uistinu nezavisan i učinkovit mehanizam praćenja je imperativ. Zbog sustavnog mučenja pozivamo na uspostavu uistinu nezavisnog i učinkovitog mehanizma nadzora – dva elementa koja očito nedostaju mehanizmu dogovorenom između Europske komisije i hrvatskog Ministarstva unutarnjih poslova. Jedna od ključnih prepreka njegovoj učinkovitosti su ozbiljna ograničenja u pristupu tzv. zelenoj granici, području na kojem se odvija 90% nezakonitih protjerivanja. Prema službenom priopćenju Ministarstva, čini se da je pristup području zelene granice ozbiljno otežan obvezom najavljivanja takvih posjeta. Najavom koja bi, dakako, bila upozorenje tijelu koje se nadzire i koja bi time svaki posjet zelenoj granici učinila beskorisnim. Zahtjev da promatrači najave svoj posjet zelenoj granici tijelu koje se nadzire znači da te aktivnosti nisu učinkovite te da ugrožava-

ju temeljnu svrhu mehanizma. Dakle, niti nakon šest godina kontinuiranih kršenja, učinkovit mehanizam nadzora policijskih službenika još uvijek nije uspostavljen.

Adekvatan nadzor hrvatskih zelenih granica mogao bi spasiti živote. Da se hrvatska zelena granica nadzirala 2017. godine, život šestogodišnje djevojčice Madine bio bi spašen, a hrvatski policijski službenici morali bi poštivati zakon i omogućiti njezinoj obitelji traženje međunarodne zaštite. Madina bi danas išla u školu i igrala bi se sa svojom braćom i sestrama. Danas, pet godina kasnije, iz tog tragičnog događaja nisu izvučene nikakve lekcije. Tragična smrt šestogodišnje djevojčice nije potaknula Vladu Hrvatske na odgovornost ni nakon što je Europski sud za ljudska prava utvrdio da je Hrvatska prekršila pet ljudskih prava ove obitelji, među kojima i samo Madino pravo na život. Komunikacija Vlade u vezi s ovim slučajem ostala je ista - odbacivanje svake odgovornosti i inzistiranje na činjenici da se nezakonita protjerivanja ne događaju. Umjesto da uspostave mehanizam odgovornosti i provode nezavisne istrage, Vlada Hrvatske i Ministarstvo unutarnjih poslova odlučili su ostati vjerni svom dosadašnjem *modus operandi* koji se oslanja na odbacivanje svake odgovornosti te su najavili da će se Hrvatska žaliti pred velikim vijećem. Ova odluka nije iznenađujuća, ona prilično jasno pokazuje koliko je daleko Vlada Hrvatske spremna ići kako ne bi preuzela odgovornost za protjerivanja, ali i kako ne bi spriječila njihovo provođenje. Presuda Europskog suda za ljudska prava u slučaju male Madine i njezine obitelji pružila je Vladi Hrvatske priliku da prvi put nakon 2017. iskaže poštovanje prema obitelji koja je, zbog nezakonitog protjerivanja koje su proveli hrvatski policijski službenici, izgubila kćer i sestru. Pružila je Vladi Hrvatske i mogućnost da barem pokuša iskupiti obitelji koja je zbog nje ostala bez kćeri i obitelji koju je proizvoljno pritvorila, uskraćujući joj pristup izabranom odvjetniku te domaćim pravnim lijekovima.

Podnošenjem žalbe velikom vijeću, Vlada Hrvatske šalje jasnu poruku da neće preuzeti odgovornost, niti će spriječiti protjerivanja, iako to znači da će na hrvatskim granicama i teritoriju još djece, žena i muškaraca izgubiti život.

Učinkovite istrage o kršenju ljudskih prava izbjeglica i drugih migranata u Hrvatskoj i učinkoviti pravni lijekovi su nužnost. Izostanak učinkovitih istraga tijekom šestogodišnjeg razdoblja kršenja ljudskih prava, kao i nedostatak pravnih lijekova u navedenim slučajevima, dovode u pitanje sudske postupke i vladavinu prava u Hrvatskoj.

Ovo izvješće jasno pokazuje razmjere prakse protjerivanja koja se kontinuirano događaju na hrvatskim granicama i teritoriju. Neprekidna kršenja temeljnih prava izbjeglica i drugih migranata potaknuta su trima različitim čimbenicima o kojima se u ovom izvještaju raspravlja – Vladom koja odbija preuzeti odgovornost, mehanizmom nadzora koji nema mogućnost nadziranja mjesta na kojima dolazi do kršenja i odbacivanjem predmeta od strane državnog odvjetništva bez provođenja učinkovitih istraga. Ovi čimbenici omogućavaju svakodnevno događanje sustavnih kršenja temeljnih prava izbjeglica i drugih migranata. Sada kada više nije potrebno upirati prstom u odgovorne osobe i institucije, jedno je jasno. Mehanizam odgovornosti koji u Hrvatskoj ne postoji ima velikih nedostataka i na razini EU-a. Odluka o zadržavanju statusa quo znači da Europska komisija radi protiv proklamiranih vrijednosti Europske unije i protiv interesa građana EU-a, zbog čega moramo zahtijevati njezinu odgovornost i konkretnu akciju za zaustavljanje i sprječavanje nezakonitih praksi na hrvatskim i svim drugim granicama EU-a.

Izvori

Centar za kulturu dijaloga, *Prvo polugodišnje izvješće Nezavisnog mehanizma nadzora (lipanj–prosinac 2021.)*, objavljeno 10. prosinca 2021., dostupno na: <https://ccd.hr/prvo-polugodisnje-izvjesce-nezavisnog-mehanizma-nadzora-lipanj-prosinac-2021/>

Centar za mirovne studije, *Važnost presude Ustavnog suda za zaštitu prava izbjeglica u Hrvatskoj*, objavljeno 30. travnja 2021., dostupno na: <https://www.cms.hr/hr/azil-i-integracijske-politike/vaznost-presude-ustavnog-suda-za-zastitu-prava-izbjeglica-u-hrvatskoj>

Centar za mirovne studije, *First half-year report of the Independent Monitoring Mechanism*, objavljeno 21. prosinca 2021., dostupno na: <https://www.cms.hr/en/azil-i-integracijske-politike/prvo-polugodisnje-izvjesce-nezavisnog-mehanizma-nadzora>

Dansko vijeće za izbjeglice, *Protecting Rights at Borders: Human dignity lost at the EU's Borders*, objavljeno u prosincu 2021., dostupno na: https://drc.ngo/media/rzplexyz/prab-iii-report-ju-ly-to-november-2021_final.pdf

Europska komisija, *Managing Migration, EU Financial Support to Croatia*, objavljeno u siječnju 2021., https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2021-01/202101_managing-migration-eu-financial-support-to-croatia_en.pdf

Europska komisija, *Paket o migracijama i azilu: dokumenti iz novog pakta o migracijama i azilu doneseni 23. rujna 2020.*, objavljeno 23. rujna 2020., dostupno na: https://ec.europa.eu/info/publications/migration-and-asylum-package-new-pact-migration-and-asylum-documents-adopted-23-september-2020_en

Europska komisija, *Commission awards additional 305 million to Member States under pressure*, objavljeno 20. prosinca 2018., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_6884

Europski sud za ljudska prava, *M.H. and Others v. Croatia*, dostupno na: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-213213>

Europski Ombudsman, *Ombudsman inquiry opened on how European Commission seeks to ensure protection of fundamental rights in border management operations by Croatian authorities*, objavljeno 6. studenog 2020., <https://www.ombudsman.europa.eu/en/news-document/en/134797>

Foreign Policy, Croatia *Is Abusing Migrants While the EU Turns a Blind Eye*, objavljeno 6. prosinca 2019., <https://foreignpolicy.com/2019/12/06/croatia-is-abusing-migrants-while-the-eu-turns-a-blind-eye/>

The Guardian, *EU 'covered up' Croatia's failure to protect migrants from border brutality*, objavljeno 15. lipnja 2020., <https://www.theguardian.com/global-development/2020/jun/15/eu-covered-up-croatias-failure-to-protect-migrants-from-border-brutality>

Jutarnji List, *Policajci koji su tukli migrante neće dobiti otkaz? 'Jedan je zaprijetio svojom snimkom'*, objavljeno 22. studenog 2021., dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/policajci-koji-su-tukli-migrante-neece-dobiti-otkaz-jedan-je-zaprijetio-svojom-snimkom-15123102>

Lupiga, *NJEMAČKI MEDIJI IMAJU SNIMKE: Hrvatska policija protjeruje bebe, trudnice i djecu s invaliditetom*, objavljeno 23. lipnja 2021., dostupno na: <https://lupiga.com/vijesti/njemacki-mediji-ima-ju-snimke-hrvatska-policija-protjeruje-bebe-trudnice-i-djecu-s-invaliditetom>

Mreža Border Violence Monitoring, *Launch Event: The Black Book of Pushbacks*, objavljeno 18. prosinca 2020., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/launch-event-the-black-book-of-pushbacks/>

Mreža Border Violence Monitoring, *Reconstructing a Violent Pushback of Asylum Seekers from Croatia to BiH | BVMN Border Investigations*, objavljeno 18. studenog 2020., dostupno na: <https://www.youtube.com/watch?v=rtEDbuD-bqzU>

Mreža Border Violence Monitoring, *THE OFFICERS DID NOTHING FOR THE MAN WHO WAS LYING ON THE FLOOR*, objavljeno 6. travnja 2020., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/april-6-2020-2020-close-to-basara-hr/>

Mreža Border Violence Monitoring *40 TIMES I TRIED TO CROSS BORDER. I LIVE IN BOSNIA FOR 2 YEARS*, objavljeno 5. svibnja 2021., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/may-5-2021-0100-croatia-close-from-road-1/>

Mreža Border Violence Monitoring, *I TELL HIM "SIR, I DIE THE THIRTY TIME. THIS IS MY SIX TIME, I DON'T HAVE ANY MORE ENERGY*, objavljeno 26. listopada 2021., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/october-29-2021-2000-42-km-from-bihac-near-kalati-village/>

Mreža Border Violence Monitoring, svjedočanstva iz 2020. i 2021. izvezena iz baze podataka, <https://www.borderviolence.eu/export-testimonies/>

Mreža Border Violence Monitoring, *GETTING BEATEN UP IS NOT EVEN THE WORST PART, IT'S THE PSYCHOLOGICAL TORTURE THAT DESTROYS YOU*, objavljeno 24. veljače 2021., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/february-24-2021-2100-near-highway-r401/>

Mreža Border Violence Monitoring, *YOU CAN SAY THAT YOU ARE A VERY STRONG PERSON BUT IN THIS SITUATION, YOU WILL CRASH*, objavljeno 19. rujna 2021., dostupno na: <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/september-19-2021-1000-near-a1-road-and-close-to-the-italian-border-slovenia/>

Net.hr, *Zastrašujuća devijacija 'Koridora'*, objavljeno 9. prosinca 2019., dostupno na: <https://net.hr/danas/hrvatska/zastrasujuca-devijacija-akcije-koridor-policija-sve-dogovara-na-whatsappu-a-poseban-zadatak-u-hvatanju-migranata-imaju-taksi-sti-ed34cc9e-b1c4-11eb-b01c-0242ac140013>

Rtl.hr, *Mještani u Karlovačkoj županiji skrivali Iranke s dvoje djece koja tvrdi da ih je policija 22 puta izbacila iz zemlje. Potraga donosi njihovu priču!*, objavljeno 29. lipnja 2021., dostupno na: <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/potruga/4060842/mjestani-u-karlovačkoj-zupaniji-skrivali-iran-ku-s-dvoje-djece-koja-tvrdi-da-ih-je-policija-22-puta-izbacila-iz-zemlje-potruga-donosi-njihovu-pricu/>

Rtl.hr, *VIDEO Potraga u posjedu ekskluzivnih snimki: Iživjavaju se na migrantima, mlate ih palicama i tjeraju iz Hrvatske*, objavljeno 6. listopada 2021., dostupno na: <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/potruga/4116864/video-potruga-u-posjedu-ekskluzivnih-snimki-izivjavaju-se-na-migrantima-mlate-ih-palicama-i-tjeraju-iz-hrvatske/>

Spiegel, *Wir sind für sie wie Tiere*, objavljeno 23. lipnja 2021., dostupno na: <https://www.spiegel.de/ausland/kroatien-videos-dokumentieren-systematische-pushbacks-a-4463a93d-0467-4960-814a-6d959e1df193>

Večernji list, *Trojica policajaca koji su snimljeni kako tuku migrante dobili uvjetnu kaznu, objavljeno 8. prosinca 2021., dostupno na: https://www.vecernji.hr/vijesti/disciplinski-sud-izreka-ka-kaznu-policijcima-koju-su-snimljeni-kako-tuku-migrante-1545803*

Vijeće Europe, *Council of Europe anti-torture Committee publishes report on its 2020 ad hoc visit to Croatia*, objavljeno 3. prosinca 2021., dostupno na: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-its-2020-ad-hoc-visit-to-croatia>

Vijeće Europe, *The European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT), Report to the Croatian Government on the visit to Croatia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 10 to 14 August 2020*, objavljeno 3. prosinca 2021., dostupno na: <https://rm.coe.int/1680a4c199>

Impressum

Naslov

Izveštaj o nezakonitim protjerivanjima iz Hrvatske u kontekstu pandemije bolesti COVID-19

Autori

Centar za mirovne studije, Inicijativa Dobrodošli

Urednice

Ana Čuča, Sara Kekuš

Prijevod

Andrea Rudan

Izdavač

Centar za mirovne studije, Zagreb, 2022.

Grafičko oblikovanje

Radnja, Petra Vrdoljak i Antonio Karača

